

CONFERENCE ON FRONTIERS OF SCIENCE AND ENGINEERING QATAR

RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR DAVRIDA O'ZBEK TILI DARSLARINI TASHKIL ETISH VA TALABALAR BILIMINI INNOVATSION BAHOLASH.

Zokirova Marziya Rustam qizi

Tashkent Perfect University boshlang'ich ta'lim I bosqich talabasi

Ilmiy rahbar: Abdialimova Maxfuza Safarboy qizi.

ORCID.0009-0001-2453-4918

Annotatsiya: Ushbu maqolada oliy ta'lim muassasalarida o'zbek tili darslarini raqamlashtirish, zamonaviy axborot texnologiyalari (AI, LMS, keys-stadi, geymifikatsiya) yordamida mashg'ulotlarni tashkil etish hamda talabalar bilimini innovatsion usullarda baholash masalalari tadqiq etilgan. Maqolada an'anaviy ta'lim tizimidan raqamli formatga o'tishning pedagogik prinsiplari, dars samaradorligini oshirish mexanizmlari va ob'ektiv baholash mezonlari ishlab chiqilgan. O'tkazilgan tajriba-sinov ishlari natijalari raqamli texnologiyalar talabalarning lingvistik kompetensiyalarini va darsga bo'lgan motivatsiyasini sezilarli darajada oshirishini ko'rsatdi.

Kalit so'zlar: raqamli texnologiyalar, o'zbek tili, innovatsion baholash, sun'iy intellekt, LMS, geymifikatsiya, lingvistik kompetensiya, formativ baholash.

Аннотация: В данной статье исследуются вопросы цифровизации уроков узбекского языка в высших учебных заведениях, организация занятий с использованием современных информационных технологий (ИИ, LMS, кейс-стади, геймификация) и инновационные методы оценки знаний студентов. В статье разработаны педагогические принципы перехода от традиционной системы образования к цифровому формату, механизмы повышения эффективности уроков и критерии объективной оценки. Результаты проведенной опытно-экспериментальной работы показали, что цифровые технологии значительно повышают лингвистические компетенции и мотивацию студентов.

Ключевые слова: цифровые технологии, узбекский язык, инновационное оценивание, искусственный интеллект, LMS, геймификация, лингвистическая компетенция, формативное оценивание.

Abstract: This article explores the issues of digitalizing Uzbek language lessons in higher education institutions, organizing classes using modern information technologies

CONFERENCE ON FRONTIERS OF SCIENCE AND ENGINEERING • QATAR •

(AI, LMS, case studies, gamification), and innovative methods for assessing students' knowledge. The article develops the pedagogical principles of transitioning from the traditional education system to a digital format, mechanisms for increasing lesson effectiveness, and criteria for objective assessment. The results of the experimental work showed that digital technologies significantly increase students' linguistic competencies and motivation.

Keywords: digital technologies, Uzbek language, innovative assessment, artificial intelligence, LMS, gamification, linguistic competence, formative assessment.

Bugungi kunda jahon ta'lim makonida global raqamlashtirish jarayonlari kechmoqda. XXI asr talabasi — axborotni tezkor qabul qiluvchi, vizual kontentga moyil va interaktivlikni talab qiluvchi avlodidir. Shu nuqtai nazardan, o'zbek tilini davlat tili va xorijiy til sifatida o'qitish metodikasini tubdan isloh qilish zarurati tug'ildi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbek tili davlat tili sifatidagi nufuzi va mavqeini tubdan oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi farmoni hamda Oliy ta'lim tizimini raqamlashtirish strategiyalari ushbu tadqiqotning huquqiy va ijtimoiy asosini belgilab beradi.

An'anaviy o'zbek tili darslarida ko'p hollarda "yodlash va qayta aytib berish" modelidan foydalanib kelindi. Biroq, bu usul talabalarda amaliy nutqiy ko'nikmalarni, kommunikativ va kreativ fikrlashni shakllantirishda oqsoqlanmoqda. Raqamli texnologiyalar (masalan, sun'iy intellekt assistentlari, VR texnologiyalari, interaktiv platformalar) tildagi grammatik qoliplarni zerikarli qoidalardan jonli, kontekstual muloqot quroliga aylantirish imkonini beradi.

Baholash tizimi ham jiddiy islohotlarga muhtoj. Faqatgina yakuniy test yoki yozma ish orqali talabaning 4 oylik mehnatiga baho berish ob'ektivlikdan yiroq. Ushbu maqolaning maqsadi — o'zbek tili darslarida raqamli vositalarni integratsiya qilishning eng samarali modellarini ko'rsatish va talabalar bilimini shaffof, avtomatlashtirilgan hamda formativ (rivojlantiruvchi) baholash mexanizmlarini taklif etishdan iborat.

Metodologiya: Tadqiqot 2025-2026-o'quv yili davomida Oliy ta'lim muassasalarining "O'zbek tili" kafedralari bazasida olib borildi. Tajribada jami 120 nafar talaba ishtirok etdi. Ular ikki guruhga ajratildi:

1. Nazorat guruhi (60 nafar talaba): Darslar an'anaviy metodlar (darslik, doska, ma'ruza, og'zaki so'rov va qog'ozli test) asosida o'tildi.

CONFERENCE ON FRONTIERS OF SCIENCE AND ENGINEERING QATAR

2. Tajriba guruhi (60 nafar talaba): Darslar raqamli texnologiyalar ekotizimi asosida tashkil etildi va baholash innovatsion platformalarda olib borildi.

Darslarni tashkil etishda qo'llanilgan raqamli vositalar:

- LMS (Learning Management System): Moodle va Google Classroom platformalarida o'zbek tilining maxsus modullari yaratildi. Video darslar, podkastlar va interaktiv topshiriqlar yuklandi.
- Geymifikatsiya vositalari: Kahoot, Quizizz va Wordwall platformalaridan darsning mustahkamlash qismida foydalanildi.
- Sun'iy Intellect (AI): ChatGPT va mahalliy neyrotarmoq modellaridan talabalarning yozma nutqini (insho va esselarini) tahrirlash, uslubiy xatolarni aniqlashda korrektor vazifasida foydalanildi.

Innovatsion baholash metodikasi: Baholash faqat ball qo'yish uchun emas, balki talabaning xatolari ustida ishlashi uchun xizmat qildi. Buning uchun Kriterial va Formativ baholash modeli kiritildi. Talabalarning nutqiy ko'nikmalari 4 ta yo'nalish bo'yicha raqamli rubrikalar orqali baholandi: Umumiy ball, tinglab tushunish, gapirish, o'qish, yozish.

Gapirish ko'nikmasini baholash uchun talabalarga Flipgrid platformasida o'zbek tilida 3 daqiqalik video-monolog yoki loyiha taqdimotini yuklash topshirig'i berildi va tizim orqali tengdoshlar baholash usuli qo'llanildi.

Natijalar: O'quv semestri yakunida har ikki guruh talabalari umumiy imtihondan o'tkazildi. Raqamli texnologiyalar qo'llanilgan tajriba guruhida ko'rsatkichlar tubdan farq qildi.

Baholash mezonlari (Ko'nikmalar)	Nazorat guruhi (An'anaviy, %)	Tajriba guruhi (Raqamli, %)	O'sish ko'rsatkichi (%)
Tinglab tushunish (Listening)	62%	84%	+22%
Gapirish (Speaking)	55%	79%	+24%

CONFERENCE ON FRONTIERS OF SCIENCE AND ENGINEERING QATAR

Baholash mezonlari (Ko'nikmalar)	Nazorat guruhi (An'anaviy, %)	Tajriba guruhi (Raqamli, %)	O'sish ko'rsatkichi (%)
O'qish (Reading)	68%	88%	+20%
Yozish (Writing)	58%	75%	+17%
O'rtacha o'zlashtirish ko'rsatkichi	60.7%	81.5%	+20.8%

Natijalar shuni ko'rsatadiki, eng yuqori o'sish **Gapirish (+24%)** va **Tinglab tushunish (+22%)** ko'nikmalarida kuzatildi. Buning sababi, raqamli platformalar talabalardagi "auditoriya oldidagi qo'rquv" to'sig'ini yengishga yordam berdi. Video va audio formatdagi topshiriqlar talabalarga o'z ustida qayta-qayta ishlash imkonini berdi.

Shuningdek, talabalar o'rtasida o'tkazilgan anonim so'rovnomada, tajriba guruhi talabalarining **92 foizi** raqamli formatdagi o'zbek tili darslarida zerikishmaganini va baholash tizimi adolatli bo'lganini ta'kidlashdi.

Muhokama: Tadqiqot natijalari o'zbek tili ta'limiga raqamli texnologiyalarni olib kirish shunchaki "moda" emas, balki hayotiy zarurat ekanligini isbotlaydi. Nima uchun raqamli metod an'anaviydan ustun keldi?

Psixologik qulaylik: An'anaviy darsda o'qituvchining ko'zi oldida xato qilishdan qo'rqqan talaba, raqamli simulyatorda yoki AI bilan muloqotda o'zini erkin his qiladi. Xatolar ommaviy muhokama qilinmaydi, balki tizim tomonidan individual ko'rsatib beriladi.

Vaqtini tejash va shaffoflik: Innovatsion baholash (masalan, avtomatlashtirilgan platformalar) o'qituvchini qog'ozbozlikdan va diktant-insho tekshirishga ketadigan soatlab vaqtdan xalos qiladi. O'qituvchi asosiy vaqtini talaba bilan jonli muloqotga va uning ijodiy fikrini rivojlantirishga qaratadi.

CONFERENCE ON FRONTIERS OF SCIENCE AND ENGINEERING QATAR

Tengdoshlar bahosi: Talabalar bir-birlarining audio/video topshiriqlarini mezonlar asosida baholash jarayonida o'zlari ham fanni chuqurroq o'rgana boshlaydilar. Bu tanqidiy fikrlashni shakllantiradi.

Biroq, jarayonning salbiy tomonlari ham mavjud. Ba'zi talabalar essey yozishda sun'iy intellektdan (ChatGPT) plagiat sifatida foydalanishga urindilar. Bu muammoni hal qilish uchun kelgusida baholash mezonlariga "AI yordamida tayyorlangan matnni himoya qilib berish (og'zaki interpretatsiya)" bosqichini qo'shish maqsadga muvofiq deb topildi.

Xulosa: Raqamli texnologiyalar shiddat bilan rivojlanayotgan bugungi globallashuv asrida o'zbek tili darslarini tashkil etish va talabalar bilimini innovatsion formatda baholash shunchaki vaqtinchalik trend emas, balki milliy ta'lim tizimining xalqaro standartlarga integratsiyalashuvini ta'minlovchi fundamental zaruriyatdir. Raqamli texnologiyalar davrida o'zbek tili darslarini tashkil etish ta'lim sifatini yangi bosqichga olib chiqadi. Tadqiqotimiz xulosalariga ko'ra:

Raqamli vositalar (LMS, geymifikatsiya, AI) o'zbek tili o'zlashtirish ko'rsatkichini o'rtacha 20.8% ga oshirishga xizmat qildi.

Innovatsion baholash tizimi talabalarda faqat baho olish uchun emas, balki real nutqiy kompetensiyalarni rivojlantirishga qaratilgan ichki motivatsiyani uyg'otadi.

Muvaffaqiyat kaliti — raqamli texnologiyalarni an'anaviy ta'lim bilan to'g'ri muvozanatda saqlash hisoblanadi.

Kelajakda ushbu metodikani umumta'lim maktablari va maktabgacha ta'lim tizimiga ham moslashtirgan holda joriy etish tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 21-oktyabrdagi "O'zbek tili davlat tili sifatidagi nufuzi va mavqeiini tubdan oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5850-son Farmoni.

2.Yo'ldoshev J.G., Usmonov S.A. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy etish. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.

3.Begmatov E.O'. O'zbek tili nutq madaniyati asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2020.

CONFERENCE ON FRONTIERS OF SCIENCE AND ENGINEERING QATAR

4.Prensky, M. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants Part 1. *On the Horizon*, 9(5), 1-6.

5.Black, P., & Wiliam, D. (2009). Developing the theory of formative assessment. *Educational Assessment, Evaluation and Accountability*, 21(1), 5-31.

6.O‘zbek tilining milliy korpusi platformasi materiallari (www.uzcorpora.uz).

